

4.5.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖLLE**Viite: Lausuntopyyntö STM022:00/2017****Lausunto EU:n tietosuoja-asetuksesta johtuvista muutoksista asiakastietolakiin ja siihen liittyviin muihin lakeihin annettavaan hallituksen esitykseen**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Oulun kaupungin lausuntoa EU:n tietosuoja-asetuksesta johtuvista muutoksista asiakastietolakiin ja siihen liittyviin muihin lakeihin annettavaan hallituksen esitykseen. Oulun kaupunki esittää seuraavat em. muutoksia koskevat huomiot.

Oulun kaupunki katsoo, että sosiaali- ja terveydenhuollon välillä tapahtuvan asiakas- ja potilastietojen luovuttamisen edellytysten huolellinen arviointi on tärkeää, jotta tietojen joustava käyttö olisi jatkossa mahdollista ja sujuvaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, joissa asiakkaan palveluiden ja hoidon järjestämiseksi tosiasiaa on välttämätöntä tehdä yhteistyötä ja joissa sosiaali- ja terveystietojen joustava käyttäminen ja tiedonkulku ovat tästä syystä avainasemassa, ovat Oulun kaupungin näkemyksen mukaan ainakin seuraavat palvelut:

- kotihoidon (kotipalvelun, kotisairaanhoidon ja tukipalvelujen) järjestäminen;
- omaishoidon järjestäminen;
- vammaispalvelujen järjestäminen;
- erityisryhmien laitoshoidon järjestäminen;
- palveluasumisen järjestäminen;
- mielenterveyspalvelujen järjestäminen;
- päihdepalveluiden järjestäminen sekä
- lastensuojelun palveluiden järjestäminen.

Keskeisiä asiakasryhmiä em. yhteistyön kannalta ovat siten Oulun kaupungin näkemyksen mukaan erityisesti ikäihmiset, vammaiset, mielenterveysongelmaiset, lastensuojelun asiakkaat ja pitkäaikaissairaat henkilöt.

Oulun kaupunki katsoo, että on tärkeää tunnistaa ne tilanteet, joissa eri ammattihenkilöt tarvitsevat sekä sosiaali- että terveydenhuollon tietoja. Ammattihenkilöt tarvitsevat sekä asiakas- että potilastietoja esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- palvelutarpeen arvioinnissa kokonaiskuvan luomiseksi;
- palvelupäätöksen laatimisen yhteydessä (tähän tarvitaan muun muassa erilaisia todistuksia ja lausuntoja);
- asiakkaan turvallisen ja vaikuttavan palvelukokonaisuuden toteuttamisessa;
- väkivallan ennaltaehkäisyssä, kun kyseessä on esimerkiksi viranomaisten välinen tietojenvaihto niin sanotuista riskiasiakkaista ja riskiperheistä;
- paljon palveluita tarvitsevien tunnistamisessa ja palveluiden koordinoinnissa;
- palveluiden vaikuttavuuden arvioinnissa sekä
- asiakaskohtaisten kustannusten seuraamisessa ja hallinnassa.

4.5.2018

EU:n tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan henkilötietoja on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten ("käyttötarkoitussidonnaisuus"). Hallituksen esityksessä asiakastietolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi keskeisissä perusteluissa todetaan, että: "Esityksessä ehdotetaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön oikeus käsitellä työssään tarvitsemaansa asiakastietoa perustuisi pääsääntöisesti lainsäädäntöön ja asiakassuhteen olemassaoloon, eikä asiakkaalta kysyttävään suostumukseen. Tietoja saisi käsitellä käyttötarkoituksen mukaisessa laajuudessa".

Oulun kaupungin näkemyksen mukaan tarkoituksenmukaista olisi, että tietojen käyttötarkoitus voitaisiin kuvata niin, että se ei rajaa tarpeettomasti tietojen käyttöä muiden asiakkaan kannalta välttämättömien palveluiden järjestämisessä. Esimerkkinä voidaan mainita terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä käytettävien asiakastietojen käyttötarkoituksen kuvaaminen siten, että käyttötarkoitus olisi esimerkiksi: "Terveyden- ja sairaanhoidon järjestäminen. Tietoja voidaan käyttää tarpeellisin osin myös sosiaalipalvelujen järjestämiseksi/toteuttamiseksi". Asiakkaan oikeusturvan kannalta järjestelmään tulisi merkitä ne välttämättömät tiedot, joita on käytetty muun palvelun järjestämiseen.

Oulun kaupunki katsoo, että tarkoituksenmukaista olisi myös se, että käyttötarkoitus voitaisiin määritellä niin, että se mahdollistaisi jo lähtökohtaisesti sekä terveydenhuollon että sosiaalihuollon tietojen käsittelyn. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedot tulisi kuitenkin tallentaa järjestelmiin siten, että ne on eroteltavissa toisistaan. Tällöin voidaan ottaa huomioon myös tietojen eri säilytysajat.

Esimerkiksi päihdehuollon järjestämisessä käyttötarkoitukseen olisi hyvä olla mahdollista sisällyttää sekä sosiaalihuoltolain mukaisen asumisen järjestämistä koskevia tietoja että terveystietoja. Vastaavasti kotihoidon järjestämisessä käyttötarkoitus voisi sisältää sosiaalihuoltolain mukaista kotipalvelua ja terveydenhuoltolain mukaista kotisairaanhoitoa. Lisäksi tällainen menettelytapa olisi tarpeellinen esimerkiksi laitoshuollon järjestämisessä, sillä vaikka kyseessä on sosiaalihuoltolain mukainen palvelu, sen järjestämisessä on tarpeen säännönmukaisesti käyttää myös terveydenhuollon tietoja.

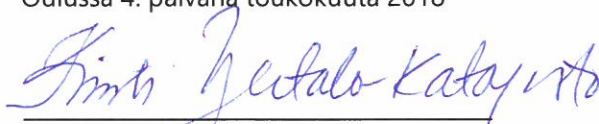
Oulun kaupunki haluaa lisäksi kiinnittää huomiota siihen, mitä tulee tapahtumaan kehitteillä olevalle kansalliselle hoito- ja palvelusuunnitelmalle. Hallituksen esityksestä ei ilmene, voidaanko kansallinen hoito- ja palvelusuunnitelma toteuttaa tulevaisuudessa. Oulun kaupunki nostaa myös esiin kysymyksen valtiovarainministeriön "Hyvinvoinnin integroitu toimintamalli" -kokeilussa asiakkaan suostumuksella perustetun laajemmalla tietosisällöllä olevan hoito- ja palvelusuunnitelman ja siitä muodostuvan rekisterin käytön jatkamisen edellytyksistä.

Oulun kaupunki kiinnittää huomiota myös siihen, että hallituksen esityksessä sosiaalihuollon tietojen käsittelyn ei lähtökohtaisesti katsota vaativan tietosuoja-asetuksen mukaisia suojatoimia. Esityksessä todetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilötietoja ja suojatoimia käsittelevässä osassa, että sosiaalihuollon tietojen käsittely perustuu asetuksen 6 artiklaan eli henkilötietojen yleisiin käsittelyperusteisiin. Sosiaalihuollon tiedot eivät siten vaadi asetuksen mukaisia suojatoimia, toisin kuin

4.5.2018

terveydenhuollon tiedot. Asetuksen 9 artiklan 1 kohta määrittelee arkaluontoisiksi tiedoiksi sellaiset henkilötiedot ja niiden käsittelyn, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä (geneettisten tai biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai) terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevat tiedot. Nämä edellä mainitut tiedot voivat kuitenkin sisältyä sosiaalihuollon asiakastietoihin, mikäli niiden tallentaminen on sosiaalihuollon toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi maahanmuuttajien tai vähemmistökansojen kanssa työskennellessä uskonnollinen vakaumus ja etninen alkuperä voivat olla olennaisia sosiaalihuollon tietoja. Samoin terveyttä koskevat tiedot ovat olennaisia muun muassa ikäihmisten ja vammaisten sosiaalihuollon asiakkaiden palveluiden järjestämisessä. Mikäli sosiaalihuollon tietojen käsittelyn ei lähtökohtaisesti katsota vaativan asetuksen mukaisia suojatoimia, miten varmistutaan siitä, että sosiaalihuollon tietoihin sisällytetyt arkaluonteiset tiedot tulevat asetuksen mukaisesti suojatuiksi?

Oulussa 4. päivänä toukokuuta 2018

Hyvinvointijohtaja Kirsti Ylitalo-Katajisto
Oulun kaupunki